

tis puritate perseveraverint, et separatam provinciam per se constituerint, licet sub eodem Generali. Postea vero tempore Clementis VI nova reformatio in hoc ordine inchoata est, et per Italiam, Galliam, Hispaniam paulatim crevit, et in duas principales familias totus ordo divisus est, quarum altera proprietatem in communi retinuit, et *Conventualium* dicta est; altera repudiavit, et vocata est *de Observantia*, ad quam omnes aliae variis nominibus nuncupatae reductae sunt. Et in principio quidem utraque familia uni Praelato generalissimo parebat, qui ex Conventualibus usque ad Leonem X eligebatur; sub Leone autem X translatus est sigillum ad Observantiam, ex qua Generalis totius ordinis eligi coepit, qui nomen *Ministri generalis* retinuit. Ex Conventualibus autem coepit eligi proprius Generalis, qui *Magister* appellatus est, supremam etiam jurisdictionem habens, similemque confirmationem suae electionis a Ministro generali recipiens, ex praescripto Leonis X, qui familias has in hanc concordiam redegit, sub certis conditionibus, quas peculiari bulla expedita declaravit; atque in eo statu usque in hodiernum diem duae illae familiae permanent; quibus postea tertia adjuncta est, quae *Capucinorum* dicitur, et ex Observantia prodivit, suumque quoad nonnullas provincias proprium Generalem habet, et in communi paupertate, ac tota regula sancti Francisci de Observantia convenit, solumque differt, quia simpliciter et sine declarationibus eam observat, et asperiori aliquo modo, habitu, et forma capucii aliquantulum diversa utitur.

7. *Haec varietas arduitate in instituto Franciscano arguit.* — Sed haec diversitas non tollit religionis unitatem saltem specificam, ut sic dicam; nam numericam et moralem aliquo modo auferre videtur, quia saltem unitas capitis seu Generalis non retinetur. Non tamen hoc indicat imperfectionem instituti, sed potius arduitate et difficultate, quam mirum non est, in tanta hominum multitudine non ab omnibus aequae servari et adamari; sed illud potius magna laude dignum est, quod tot sint, nunquamque desint illius perfectionis zelatores; quanquam fieri potest ut, qui dispensatione illa circa paupertatem in communi uti voluerunt, non remissione animi, sed bona intentione et probabili opinione moverentur, ad majorem spiritus quietem ac securitatem id conferre existimantes, sicut aliae multae religiones mendicantes sibi expedire

judicarunt, nec ob id creduntur a perfectione defecisse, quia paupertas per se non est regula perfectionis, sed quanta et qualis ad perfectionem magis deservire potest. Verum est tamen peculiari ratione in hoc instituto Divi Francisci zelum et custodiam paupertatis in communi valde esse conformem spiritui et vocationi talis religionis, ac proinde praefendum esse caeteris paribus, ideoque non sine speciali providentia Spiritus Sancti Concilium Tridentinum, sess. 25, c. 3, de Regular., cum omnibus religionibus concedat facultatem habendi bona immobilia in communi, non obstante quacumque regula, exceptis Minoribus, Capucinos, et de Observantia, tanquam specialiter ad hanc paupertatem vocatos.

8. *Duo genera difficultatum circa paupertatem alibi tractata.* — Hic vero occurrebant variae difficultates, quae circa hanc paupertatem Minorum ortae sunt, et inter Summos etiam Pontifices disceptatae, ut patet in variis decretis de Verborum significatione, in 6, in Clementin., et extrav. Joann. XXII. Sunt autem haec difficultates in triplici differentia; quaedam spectant ad paupertatem in communi, prout per se convenit omnibus religionibus mendicantibus, et haec tractatae sunt a nobis sufficienter superiori tomo, agendo de voto paupertatis. Aliae versantur circa paupertatem, quae excludit dominium rerum omnium etiam mobilium, quae usu consumuntur, quaeque videtur esse propria Franciscanorum; et difficultates huc spectantes magis videntur speculativae quam morales, ut apud quem sit talium rerum dominium; et quomodo in rebus, quae usu consumuntur, separentur usus et dominium, ita ut non habeat dominium, qui habet usum pro sua voluntate. Quibus quaestiones etiam illae adjunguntur, an Christus et Apostoli aliquid proprium in hac vita habuerint, et an illa carentia omnis domini ad majorem perfectionem pertineat. Quas omnes in supradicto loco pro opportunitate sufficienter attigimus, et in tom. 2 tertiae partis, de Christi Domini paupertate disseruimus. Et novissime eas quaestiones erudite tractat Joan. Azor, in 1 tom. suarum Institutionum, lib. 12, c. ult. Tertium caput dubitationum esse potest, et adhuc magis proprium hujus religionis, quod versatur circa usum facti, et habet fundamentum in propria regula S. Francisci.

9. *Regula non acceptandi pecuniam exponitur.* — *Prima conditio ut possit acceptare.* —

Secunda. — *Tertia.* — *Quarta.* — Unum autem ex praecipuis dubiis est circa cap. 4, ubi sanctus Franciscus firmiter praecipit, ne sui monachi pecuniam recipiant per se, vel per interpositam personam, an hoc sit praecipuum, et haec sit materia voti paupertatis specialis hujus religionis; nam verba regulae hoc videntur sonare, et ita etiam sunt a Pontificibus explicata; usus autem videtur aliud indicare; et pro humanis necessitatibus videtur moraliter necessarium. Sed hic articulus latissime declaratus est a Nicolao IV, in cap. *Exiit*, § *Ceterum*, et a Clemente V, in Clement. *Exiit*, § *Porro*. Summa est illud quidem esse praecipuum, et materiam voti paupertatis, ita tamen esse intelligendum, ut liceat per tertias personas eleemosynam in pecunia recipere, et habere, cum nonnullis limitationibus, et praecipua sunt. Prima, ut pecunia intelligatur manere semper sub dominio dantis eleemosynam, quamdiu est in manu tertiae personae, ita ut possit ab alio libere repeti, quamdiu in alios usus consumpta non est. Secunda, ut non possit a fratribus peti, nec administrari tanquam propria. Item non possit rationem ejus exigere, sed fidei ac conscientiae depositarii rem totam committere; non peccabunt tamen (ut opinor) si fecerint, ut dominus pecuniae rationem a commissario petat pecuniae sibi creditae, quando viderint expedire, quamvis regulariter cavendum hoc etiam sit, praesertim si dans eleemosynam tale jus sibi a principio non reservavit respectu commissarii. Tertia est, ut solum pro necessariis usibus reponatur et expendatur, non ipsorum fratrum nomine, quorum pecuniae non sunt, sed ejus qui eleemosynam contulit, ita ut si necesse sit contractum facere, non fratres dicantur emere, et dare pecuniam, sed alius emat pro fratrum usibus. Quarta, prohibetur ibi mutuo accipere pecuniam etiam per procuratorem, quia per mutuum transfertur dominium in accipientem, et manet obligatio solvendi apud eundem; utrumque autem repugnare constat huic regulae; si tamen necessitas urgeat, et desint eleemosynae, conceditur eis ut possint pecuniam per procuratorem recipere, offerendo curam, et diligentiam procurandi eleemosynas, quibus illi satisfiat, sine obligatione propria; hoc enim in rigore non est mutuum, sed quaedam eleemosyna, quamvis cum aliquo onere, paupertati minime contraria.

10. *An possint Minores contractum mutui celebrare.* — *Unus modus quo possint obligari*

ad reddendum mutuum. — *Alter modus.* — Queri vero obiter potest an res alias, quae pecunia non sunt, possint mutuo recipere cum obligatione ex justitia ad solvendum; quamvis enim ex parte materiae non ita sit eis prohibitum alias res accipere sicut pecuniam, tamen ex parte obligationis videtur aequae repugnare paupertati in utroque genere rerum. Et simile dubium est, an possint credita pecunia emere hujusmodi res, sive mobiles usu consumptibiles, aut permanentes vel se moventes, sive etiam immobiles, ut terram sive pavementum ad fundandam domum, vel ecclesiam, aut hortum, etc. Respondeo nunquam posse ita emere aliquid credita pecunia, ut ipsi etiam in communi obligentur ad solvendum illud ex justitia in pecunia, quia hoc plane repugnat eorum instituto, quia non possunt illam obligationem implere, nisi accipiendo pecuniam, et suo nomine solvendo. Quod si alius pro illis soluturus est, non possunt illi obligari de justitia ad factum alterius; solum ergo possunt promittere diligentias procurandi eleemosynas, quibus talis res solvatur. Quando vero res mutuo accipitur solvenda in eadem specie, vel etiam si in alia specie, quae non sit pecunia, solvenda sit, alia commutatione interveniente, tunc directe non fit contra hanc regulam de non accipienda pecunia, in qua nunc versamur; tamen aliunde videtur repugnare illa obligatio statui paupertatis in communi; sicut enim privatus religiosus obligari non potest, quia nihil habet proprium privatim, ita communitas, quae nihil habet proprium in communi, obligari non potest ad quaecumque bona temporalia reddenda; et revera ita est, si obligatio sit pure personalis, quia nemo potest obligari ad dandum quod non habet, nec quod sperat habere solum ex eleemosynis. Possunt tamen obligari altero e duobus modis. Primo, si is, qui obligatur, intelligat involvi conditionem, *Si per eleemosynas obtinere possint ea bona, quae reddaturi sunt.* Tunc enim non obligatur ad impossibile, et alter non decipitur. Secundo, si obligatio non sit pure personalis, sed realis, saltem implicite, id est, si jam habeant res alias ejusdem valoris et pretii, per quas possint in omni eventu satisfacere; nam, licet non sint earum domini, habent tamen absolutam administrationem earum; unde possunt illas obligare, sicut possunt etiam in casu necessitatis calicem vel rem aliam pretiosam in pignus dare, et similia.

11. *Pontificias paupertatis declarationes,*

quomodo alii atque alii Minoritæ acceptant. — Nota. — Cætera quæ hic dubitari poterant, in citatis decretis satis attinguntur et declarantur, et in superiori tomo agendo de paupertate a nobis allata sunt. Solum hic adverteo illas declarationes Pontificum circa hanc Minorum paupertatem, solum fratribus de Observantia esse usui, nam Conventuales majoribus dispensationibus utuntur, cum propria bona in communi habeant; Capucini vero profitentur se nudam observare regulam, et illis declarationibus renuntiant. Nam in hoc maxime dicuntur ab Observantibus distingui. Videant ergo ipsi quid voveant, et quo sensu, illudque observent, mihi enim de eorum more aut usu non satis constat. Non possunt tamen declarationem aliquam non admittere, quia votum et lex debet esse de re certa et clara. Solum ergo possunt non admittere declarationes illas, quatenus aliquid de jure humano et arbitrarium involvunt, quod minorem forte rigorem indicare videtur; in quo potuerunt ipsi majorem rigorem eligere; necessarium vero est ut in hoc aliquid certum et stabile declaratum habeant, ne conscientie facile ligentur; quod in tanta communitate, et in rebus, quæ quotidie præ manibus habentur, et necessariae sunt, facile potest contingere.

CAPUT VIII.

DE ORIGINE ORDINIS EREMITARUM SANCTI AUGUSTINI.

1. De quo Sancti Augustini ordine disputatio instituat. — Hactenus de proprio ordine monachorum a D. Augustino instituto nihil diximus, sed reservavimus, quia non est adeo manifestum D. Augustinum instituisse hujusmodi ordinem, quin aliqua inquisitione et disputatione indigeat. Et licet fuerit institutus, nunc tamen vel idem non manet, vel non sub pura seu speciali ratione monachatus, id est, sub instituto vitæ solum contemplativæ et eremiticæ, sed mixtæ, et sub nomine ac ratione mendicantis religionis, qualis nunc est sacra religio, quæ *Eremitarum sancti Augustini* appellatur. De antiquitate ergo et origine hujus ordinis, multa sunt ab scriptoribus, præsertim ejusdem ordinis, scripta et disputata in defensionem suæ antiquitatis, quibus nos nihil addere possumus, nec litem cum aliis intendere volumus, sed ea tantum, quæ probabiliora videntur, proponere, ac

institutionem, auctoritatem et perfectionem hujus ordinis, quæ sine dubio magna est, breviter declarare.

2. *Prima assertio, B. Augustinum post baptismum religiosum vivendi modum inivisse.* — Primo ergo probabilis existimo Beatum Augustinum, statim a principio conversionis suæ, religiosam vitam professum fuisse. Id enim non obscure colligitur ex verbis ejusdem, in lib. 8 et 9 Confessionum; nam in lib. 8, cap. 6 et sequentibus, commemorat internum bellum quod adhuc catechumenus patiebatur, deliberans de statu quem post baptismum accepturus erat, matrimonii, scilicet, vel coelibatus; nam ad rem uxoriæ et secularia negotia propensus erat, aliunde autem exemplis et verbis Sanctorum ad perfectionem sectandam excitabatur. Tandem vero, in c. 12, divinam inspirationem et mirabilem vocationem refert, qua tractus et adjutus, jam non solum christianam, sed etiam perfectam vitam sequi firmiter elegit. Quam cum matri narrasset, loquens cum Deo: *Exultat* (inquit) *et benedicit tibi, qui potens est, ultra quam petimus, aut intelligimus facere, quia tanto amplius sibi a te concessum de me videbar, quam petere solebat miserabilibus ejus flebilibusque gemitibus. Convertisti enim ita me ad te, ut neque uxorem quærerem, nec aliquam spem seculi hujus, stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei revelaveras.* Hoc ergo est quod Deus Monicae concessit, ultra id quod petebat; illa enim conversionem Augustini ad fidem solum postulabat, Deus autem etiam conversionem ejus ad sequendam perfectionem concessit. Et hoc est, quod subdit: *Convertistis luctum ejus in gaudium, multo uberius quam voluerat, et multo clarius atque castius, quam de nepotibus carnis meæ requirebat.* Et lib. 9, c. 1, magis explicans hoc propositum adeo perfectum, et firmum, ut jam veluti opere consummatum, ait: *Jam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi, et acquirendi, et volutandi, atque scalpendi scabiem libidinum;* quibus verbis perfectissimam renuntiationem seculi expressit quoad illa tria, quæ per tria religionis vota abnegamus, scilicet, propriam voluntatem, seu dominandi libidinem, divitias, et corporis voluptates. In c. autem 2 hujus libri, magis declarat contemplativam et monasticam, seu solitariam vitam elegerit, et ideo inquit decrevisse munus docendi rhetoricam relinquere: *Sagittaveras* (inquit) *tu cor nostrum charitate tua, et gestabamus verba*

tua transfusa visceribus, et exempla servorum tuorum. Et infra: *Plena voluntas vacandi et vivendi, quoniam tu es Dominus, oborta mihi est, atque firmata, nosti, Deus meus.*

3. *Nec multum id distulisse conjecturis etiam suadet.* — Ex his ergo intelligi potest D. Augustinum, vel in ipso baptismo, vel non multo post, religiosam vitam professum esse. Probatur, quia firmo proposito, et magna Dei vocatione, jam illam conceperat, ut declaratum est; ergo non est verisimile, post baptismum executionem multum distulisse. Probatur consequentia. Primo, quia talis dilatio vel non fuisset sine aliqua culpa, vel non sine magna remissione animi et imperfectione, quam certe si Augustinus commisisset, in Confessionibus suis recognovisset et indicasset. Nam lib. 9, c. 2, cum haberet a Deo inspirationem omittendi publicum legendi munus, ut Deo vacaret, et per aliquot dies distulisset executionem, ob causam satis apparentem et rationabilem, illam dilationem tanquam aliquo modo culpabilem recognoscit, et a Deo veniam petit; quid ergo facturus fuisset, si post baptismum viam perfectionis ingredi distulisset? Secundo, ad hujusmodi statum jam ante baptismum se præparavit, tum relinquendo munus officii publici, quod per se cum baptismo non repugnabat; tum colligendo se cum sociis in villam, ubi Deo et considerationi rerum divinarum vacaret, ut ipse refert, lib. 9 Confessionum, c. 4, nullumque impedimentum habuit, vel a sociis, vel a matre; nam omnes mirum in modum illo genere vitæ lætabantur, et ipse divino amore flagrabat, quæ omnia ipsemet refert; quæ igitur causa dilationis excogitari potest? Tertio expendo, quod eodem libro, c. 3, de Nebridio refert cum Deo loquens et dicens: *Quem nec multo post conversionem nostram, et regenerationem per baptismum tuum, ipsum etiam fidelem Catholicum castitate perfecta atque continentia tibi servientem in Africam apud suos, cum tota domus ejus per eum Christiana facta esset, carne solvisti;* ubi expendo verba illa, *castitate perfecta tibi servientem;* nam clare significant statum firmum vitæ continentis, et consecratæ ad perfecte serviendum Deo. Pondero etiam illam conjunctionem *ipsum etiam*, supponit enim, se et socios suos, quos Nebridius imitabatur, eadem castitate perfecta et continentia servisse Deo post suam regenerationem.

4. *An is vivendi modus fuerit proprie reli-*

XVI.

giosa professio. — Quoad castitatem verisimile. — De paupertate incertum. — Multoque magis de obedientia. — Hæ igitur conjecturæ satis, ut opinor, suadent, Augustinum simul cum baptismo viam perfectionis et statum continentie amplexum esse. Nec vero continuo et sine majore probatione affirmaverim, illum statum fuisse proprie religiosum, per tria vota præsertim solemnia, prout nunc fit. Credibile quidem mihi est, statum continentie firmo ac deliberato animo deliberasse, et fortasse etiam Deo promississe; nam hoc mihi indicant illa verba, quæ supra ponderavi, *castitate, et continentia perfecta.* Imo verisimile censeo votum hoc continentie etiam ante susceptum baptismum adhuc catechumenum emisisse; nam hoc satis ipse indicat in ultimis fere verbis lib. 8 Confessionum. De voto autem paupertatis vel obedientie nihil affirmare possumus, saltem de eo tempore quo Augustinus fuit in Italia, priusquam in Africam rediret, quia nec Possidius in vita Augustini, neque Augustinus ipse in Confessionibus, neque in aliis libris quicquam de hoc significat; imo Anton. ait, Augustinum reversum in patriam, ex patrimonio suo domum in eremo ædificasse, pro se et sociis suis, et reliqua in pauperes distribuisse; ipse vero Augustinus, sermon. 1 de communi vita clericorum, scribit, tenuem suam substantiam vendidisse, et pauperibus erogasse; unde constat superiori tempore nondum se expoliasset omnibus bonis, vel dominio illorum, quamvis habere potuerit propositum et votum dimittendi omnia, quamprimum commode posset, et in usus pios et paupertati consentaneos; an vero ita fecerit, scriptum ab aliquo antiquo, vel satis fide digno auctore non invenio. Magis autem incertum mihi est obedientie votum, quia neque in monasterio aliquo ex his, quæ ante ipsum erant, neque in manibus alicujus illud emisisse, vel Mediolani, vel Romæ, vel in alio Italiae loco legimus, nec in congregatione, seu familia sua videtur eo tempore talem vivendi modum habuisse; oportuit enim approbante aliquo Episcopo talem vitæ modum inchoari, et in manibus ejus votum obedientie emitte, quod sine dubio non fecit. Quod etiam ex modo, quo idem Augustinus in citatis libris Confessionum, de se et de suis amicis, et de suo reditu in Africam loquitur, non obscure intelligitur, unde Possidius, in Vita Augustini, c. 3, sic inquit: *Ac placuit ei, percepta baptismi gratia, cum aliis civibus,*